

86.1, 88.7, 89.4; 875: «*Exalata* --- *Coxanum* --- *Cuxani* --- *Cuxianum* --- *Kanabellas* --- *Lari* in Cortaleta, in Saltone, in Maracianas, in Agyerre, in Tauriniano» (Colle. Moreau II, 143); 878: «in monasterio *Exalata*» (Abadal, *Eixalada*, p. 106); 968: «Sto. Andrea de *Exalata*», però és falsificat segons Abadal (ib., p. 191).

A part del monestir, hi ha altres mencions del paratge, o d'un antic llogaret, o de gent que en prengueren nom. La «losera de *Xalada*» en doc. medieval cit. per Vidal (op. cit., 323n); 1267: «villare de *Exalada*»; 1389: «loco vocato *la Exalada*» a Ceners (*InvLC*, s. v.) i personatges anomenats *Jacobo*, *Rdus.*, *Bernat* etc. d'*Eyxalada*, 4 o 5 en docs. de 1325-1386, i *Exalata* 1286, *Rdus. Xelad* 1376, *N'Eyxelada* 1386 (*InvLC*).

De més, Ponsich (*l. c.*) dóna cites relatives al monestir en la forma *Exalata* aa. 846, 860, 878, 879 de «coenobium --- locum voc. *Exalata*» a. 846, «--- in loco *Exalata*» c. 864; 1011: «alode *Exalata* cum S. Petri ecclesia», i S. XI: «villare *Exalada*».

El significat originari, que ja va veure Pere Vidal, del subst. *Exalada* és «éboulement ou gorge escarpée»; com vaig precisar en el *DECat*: 'esllavissada, escorrancada gegantina, allau de terres'; allí (vol. I, 122-3, nota 3) me'l definiren, encara ben viu, els muntanyencs (1959-60), a totes les seccions del gran terme de Prats de Molló (Parcigola, Valdequers, Canidell i les altres —p. ex. *l'eixalada Blanca* vora la Serra de la Descarga (xxiv, 35.4, 14, 39.26), *la Chalade* en el Cadastre de La Menara a. 1830, comprovat allí (xxiv, 56.18)— i per la naturalesa mateixa dels indrets vaig constatar que *l'əšəláda* era evidentment això en paratges d'El Tec, Corsaví i Sant Marçal, també algun topònim de St. Llorenç de Cerdans; i una que descendeix pel vessant Nord del Canigó (a Estoer); però no recollit a les altres comarques rosselloneses.

Sobre l'*ETIM.* no puc ni cal canviar el que vaig dir aleshores: «no és versemblant que estigui en relació pròxima amb *eixalar* 'tallar les ales'; però per ventura hi ha relació amb un oc. arcaic *esser eissalatz*, que trobem en la *Cançó de Santa Fe*, mj. S. XI (v. 361), potser amb el sentit de 'davallar volant' o 'deixar-se caure': un *Angels veng del cel* cap a la pira on cremen la màrtir i quan «sobre-l fog fo *eissalatz* / l'encendis fo *refrejuratz*» (veg. allí nota 4). No neguem, doncs, que hi hagi un enllaç o altre amb l'it. *scialare*, i particularment amb el ll. *EXHALARE*, potser a base de 'desvaporar violentament' o 'llançar-se com una exhalació', i potser encara és més versemblant que s'hagi produït ací un convolut o suma complexa dels dos homònims romànics *EXHALARE* i *EX-AL-ARE* 'tallar les ales', amb barreja inextricable dels significats de l'un i l'altre.

En tot cas descartem una pista, ben errada en l'aspecte semàntic, i causada per la coincidència local amb les deus del balneari de Toès, de *exhalar*, en el sentit d'els vapors exhalats per les fonts, opinió d'alguns viatger rossellonès, ja rebutjada per Vidal i adoptada per C. A. Torras (*l. c.*).

Ben forçat, fonèticament, fora suposar que un ll. 60

ELAPSARE (deriv. de *LABI* 'enfonsar'), amb el canvi de -PS- en -ISS- (com en *caixa*, *eix*, *IPSUM*), hagués passat per metàtesi a *eissalar, *eix*; ho podia suggerir un nom escadusser que vaig trobar al baix Vallespir, mas *l'əšəlá*, te. Reiners 2 k. SE. del poble, per més que la Font de l'E., immediata al mas sigui en terra d'esllavissades (xxiv, 109, 115); ha d'anar, doncs, amb *eixalada*, però essent un cas isolat no pot ser el primitiu del derivat en -ada, sinó potser un *eixalar*, derivat paral·lel, com nom subst. en -ARE, o com a derivat regressiu d'*Eixalada*. D'altra banda cal separar-lo de l'homònim *Eixalà* (o *Aixelà*, i mots connexos) localitzats en el Sud del Princ. i P. Val. NLL i cognoms que tractem en article a part, probablement d'etimologia aràbiga i inconnexos amb *Eixalada*.

Separem-ne també *Chalabre*, vila del SO. de l'Aude, probablement cèltic UXELLÁBRIGA, com argumentem fermament en *Btr.z.Nfg.* 1973, 270, 78.

20 *Eixaló*, V. *Xaló*

Eixamús, V. *Xamussa* (art. X- miscel·l. àr.)

EIXARC

Mas d'Eixarc, partida del terme de la Todolella (P. de Morella) (xxvii, 200.25). També, com a NL, el *Barranc del Mas d'Eixarc* a la Mata de Morella (xxviii, 8.11) i les *Hortes d'Eixarc* a Forcall (xxvii, 194.13), que semblen referir-se al mateix mas.

Eixarc, partida del terme de Bocairent (Vall d'Albaida) (xxxiv, 49.1).

Séquia d'Eixarcs, partida del terme del Palmar (poble de l'extrem SE. de l'Albufera de València) (xxxi, 91.7).

Eixarcs (*Exarchs*), carrer de València (BDLC I (1902) 58).

Mas de l'Eixarca, partida de les Coves de Vinromà (Alt Maestrat) (xxviii, 143.26). Id. i *Eixarquia*, veg. X- miscel·l. àr..

ETIM. Probablement derivats de l'àrab *āš-šārq* 'el llevant'. J. F. C.

L'EIXART

L'Eixart, torrent del terme de Cervià de Ter i *Costes de ~* (Gironès).

Ullal d'Eixart, partida del terme d'Alcora (Alcalatén) (xxix, 114.6).

L'Eixart, nom de tres partides rústiques del terme d'Isavarre, Llessui i Surp (Pallars Sobirà) (*DECat* III, 245b3).

Els Eixarts, partida del terme de Sorpe (Pallars Sobirà) (xxxvii, 86.9).

L'Eixartell, mas del terme de Sant Sadurn d'Anoia.

Eixartells, partida antiga del terme de Sureda (Rosselló) documentada l'any 1322 (*Cerca*, IV, 1959, p. 142).

Serrat dels Eixartells, en el terme d'Enviny (Pallars Sobirà) (*DECat* III, 245b4).

ETIM. NLL derivats del llatí *EXSARTUM*, participi d'*EXSARRIRE* 'eixarcolar, arrencar la mala herba, birbar, entrecavar'. Deriven d'aquest mateix ètimon, a